

فرهنگ عاشورا؛ پیشران دفاع از ایران

غلامرضا نجی‌آسی
زبان‌نگار

دفاع مقدس برای مایک کنش صد درصد دینی بود، نه اینکه ملی نباشد. ملی بودن آن هم ذیل دینی بودنش تعریف می‌شد، چه برای ما از طرف رسول اعظم (ص) گفته بودند «حُبُّ الْوَطَنِ مِنَ الْإِيمَانِ»؛ دوست داشتن وطن از ایمان است. ما هم همین خود را بسیار دوست داشتیم. آن قدر که حتی نمی‌توانستیم بپذیریم غباری از خاک وطن بر چکمه سرباز متجاوز به عراق برود. از امام علی (ع) هم چنین درس گرفته بودیم که: «عُزَّتِ الْبُلْدَانُ بِحُبِّ الْأَوْطَانِ»؛ شهرها با حب وطن آباد می‌شوند. با همین محبت اول کوشیدیم ویرانگران را از خاک خود برانیم؛ همانانی که بر دیوار خرمشهر ما نوشته بودند: «جنتا لنبی؛ آمده ایم بمانیم». ما اما چنان به آنان هجوم بردیم که نسیمی که خبر این هجوم را به خرمشهر رساند، آنان را هم با خود برد؛ چنان‌که وقتی شهید بهروز مرادی به خرمشهر رسید، در جوابشان نوشت: «ما آمدیم، شما نبودید». باری دین و مذهب، مهم‌ترین پیشران دفاع از ملیت و ملک و ملت بود. هویت دینی ما، حراست از هویت ملی ما را هم به عهده گرفته بود. دادوستد میان ملیت و مذهب بود که هر دو را برای ما نگه داشت. رزمندگان ما هم به این مهم توجه می‌کردند. سخن ماندگار شهید جهان آرا از همین حقیقت حکایت دارد: «بچه‌ها! مواظب باشید؛ شهر اگر سقوط کرد، آن را دوباره فتح خواهیم کرد. مواظب باشید ایمان‌تان سقوط نکند». با همان ایمان پایدار و برقرار بود که شهر سقوط کرده را دوباره فتح کردیم. ضربه این فتح چنان کاری بود که زنده، دست ۱۹ هزار جنگجوی متجاوز بالا رفت. درجه‌به‌در تعهد بود که تخصص را هم به جهاد می‌کشاند. این همراهی بود که در اوج تحریم‌ها که هر دستی را می‌بست و در برابر دشمنی که نه دو دستش بلکه صدها دست به یاری اش باز بود، ما را سربلند نگه داشت.

ماجرای جنگنده‌های نیروی هوایی و حماسه‌ای که خلبانان ما خلق کردند، شرح دقیقی است از این همراهی. حکایت نواوری‌های شهید بابایی در ظرفیت سازی برای جنگنده‌ها و شهید ستاری برای پدافند، فصل‌های پرشکوهی در حماسه‌سازی متخصصان متعهد رقم زده است. آنچه در زمین و آسمان و دریا روی داد و باعث روسفیدی تاریخی ما شد، همین هم‌افزایی دیانت و ملیت بود. طرفه‌ای که مطالعه‌کنندگان دفاع مقدس می‌توانند شهادت دهند که ملی‌ترین فرهنگ که حدود و ثغور میهنمان را حفظ کرد، فرهنگ عاشورا بود. البته امین‌ترین جغرافیایی که برای شکوفا شدن این فرهنگ آغوش گشوده بود، هم ایران نام داشت. آن هم تحت هدایت مردی که علاوه بر جایگاه مرجعیت دینی، ولایت سیاسی هم داشت. چنین بود که حکم نافذ یک فقیه، ایران را به سلامت از جنگ گران‌دندان تیزکرده بیرون کشید بدون اینکه یک وجب که نه، یک غبار با خود ببرند.

وجوه شرعیه و بلائیای طبیعی

در این ستون به پرسش‌های شما درباره حکم مسائل مختلف از نظر شرعی پاسخ خواهیم داد. شما مخاطبان گرامی می‌توانید پرسش‌های خود را به شماره پیامک ۰۷۲۸۹۳۰۰ با ما در میان بگذارید.

سؤال:

آیا می‌توان وجوه شرعیه (خمس و زکات و...) را برای کمک به حادثه دیدگان بلائیای طبیعی مصرف کرد؟

پاسخ اجمالی:

استفاده از کفاره و زکات برای کمک به آسیب دیدگان وقایع طبیعی مانند سیل و زلزله، اشکالی ندارد. اما درباره خمس، لازم است با هماهنگی با دفتر مرجع تقلید خویش یا وکلای رسمی ایشان، عمل کنید.

آیت...العظمی خامنه‌ای: نسبت به زکات و کفاره اگر بدانید ضوابط مصرف آن رعایت می‌شود، اشکال ندارد. ولی خمس باید به ولی امر خمس یا وکیل مسلم ایشان داده شود و مصرف خمس نیاز به اجازه خاص دارد؛ برای دریافت اجازه می‌توانید به دفتر مقام معظم رهبری (دام‌طله) یا یکی از وکلای مسلم ایشان در امر وجوهات شرعیه مراجعه کنید. همچنین می‌توانید در ساعات کاری (صبح و بعدازظهر) با بخش وجوهات دفتر قم (۰۲۳۰۳۲۱۱۲۲۳۰ - ۰۲۵) یا دفتر تهران (۰۲۱.۶۴۴۱۲۵۳۵) تماس گرفته، از آنان راهنمایی بگیرید.

آیت...العظمی شبیری زنجانی: نسبت به مصرف خمس در موارد مذکور به صورت عام اجازه داده نمی‌شود. اما مصرف زکات و کفاره در مورد آنان، چنانچه از موارد مصرف زکات و کفاره باشند، مانعی ندارد.

آیت...العظمی مکارم شیرازی: مقلدین ما مجازند از ثلث وجوهات شرعی خود و تمام زکات به سیل زدگان کمک کنند ولی صرف کفاره که شرایط خاصی دارد، در این مورد جایز نیست.

آیت...العظمی نوری همدانی: زکات مانعی ندارد و کفاره نیز در صورت فقر و همچنین به صورتی که در راه اطعام مصرف شود، مانعی ندارد. خمس نیز پرداخت یک سوم آن در مورد مذکور مانعی ندارد.

ادبستان کسا

حدیث کساحدی در فضیلت بزرگان دین مایعنی پیامبر (ص)، امام علی (ع)، حضرت فاطمه (ص)، امام حسن (ع) و امام حسین (ع) است. به گفته برخی حدیث‌شناسان، پیامبر اکرم (ص) هنگام نزول آیه تطهیر، خود و خاندانشان را در زیر عبا مبارکشان جمع کردند و به این شکل، مصادیق این آیه را معرفی کردند. در تاریخ، محل واقعه مربوط به حدیث کسا را خانه ام‌سلمه دانسته‌اند.

حدیث کسا در منابع شیعه و اهل سنت نقل شده است و برخی آن را متواتر می‌دانند. البته متن حدیثی که در مفاتیح‌الجنان به نام حدیث کسا آمده، در بخش‌هایی، متفاوت با حدیثی است که در منابع کهن نقل شده است. به اعتقاد ناصر مکارم شیرازی، از مراجع تقلید شیعه، با توجه به احادیث من‌یغ و اهتمام برخی علما به قرائت نقلی که در مفاتیح‌الجنان آمده است، می‌توان آن را به قصد رجاء و برآورده شدن حاجات خواند.

آیت... بهجت نیز در این باره می‌گوید: «عجایب و غرایبی در حدیث کساست. خدا می‌داند کسی که بشمارد چقدر معجزه در آن است. خیلی کار بزرگی کرده است». ایشان معتقد است: معمولاً در وجوه و جلسات و روضه‌خوانی‌ها، بیشتر مصیبت حضرت زهرا (ص) برای مردم بیان شده است. با وجود اینکه امام زمان (ع) می‌فرماید: «الگوی من دختر رسول خداست» و باید تمام تلاشمان را برای معرفی این الگوی کامل به عموم مردم به کار گیریم.

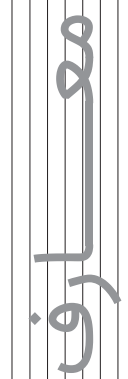
کتابی که امروز به شما معرفی می‌کنیم، «ادبستان کسا» نام دارد. این کتاب به بررسی هفتاد نکته تربیتی از حدیث مشهور کسا پرداخته است. این اثر را علی صغیرا تألیف و انتشارات مهرستان منتشر کرده است.

مؤلف کتاب «ادبستان کسا» با اشاره به نکته‌هایی که براساس حدیث کسا در کتاب آمده است، می‌گوید: حضرت زهرا (ص) وقتی می‌خواهند از ورود پدرشان خبر دهند، می‌فرمایند: «دَخَلَ عَلَيَّ...»؛ یعنی ایشان تشریف آوردند. یا زمانی که می‌خواهند از ورود فرزندان‌شان خبر دهند، برای مثال می‌گویند: «وَأِذَا هُوَ يَدْخُلُ الْحَسَنُ قَدْ أَقْبَلَ»، همچنین وقتی می‌خواهند از ورود همسرشان خبر دهند، می‌گویند: «فَأَقْبَلَ عِنْدَ ذَلِكِ ابْنُ الْحَسَنِ عَلِيَّ بْنَ أَبِي طَالِبٍ»، در واقع کنیه ایشان را به کار می‌برند که برای مدح است. نگاه‌درمانی و گفتاردرمانی از دیگر نکات تربیتی به حساب می‌آید که از حدیث کسا استخراج شده است.

شماره ۳۳
شماره ۳۳
شماره ۳۳

۱۴

همه آنچه باید از روایات درباره برخورد با فرزند بدانیم

هشت کلید کاربردی در تربیت دینی

آمنه مستقیم! اسلام به‌عنوان نسخه حیات طیبه و نجات‌بخش بشر، درکنار نیازهایی همچون تأمین خوراک، پوشاک و مسکن، بر تأمین نیازهای روحی عاطفی و به‌ویژه تربیت دینی فرزندان نیز تأکید بسیار کرده است و راه‌های متنوعی را برای این امر مهم توصیه می‌کند؛ از جمله دین‌داری و رفتار والدین که عمیق‌ترین تأثیرات را بر کودک و نوجوان می‌گذارد.

حق کودک

در میان همه نهادها، جمع‌ها و زمینه‌هایی که انسان برای رشد و تربیت تجربه می‌کند، خانواده نخستین و مهم‌ترین آن‌هاست و نقش آن در مقایسه با دیگر رقیباً منحصر به فرد است. تربیت خانوادگی در رشد فرزندان، نقش بسزایی دارد و با توجه به این نقش مهم و تأثیرگذار، در اسلام موضوعی به نام حقوق کودکان مطرح است. از جمله حقوق کودکان که برعهده خانواده‌هاست، تأمین سعادت دنیایی و آخرتی آنان است که این هدف فقط از راه تربیت دینی فرزندان ممکن می‌شود.

تربیت دینی؛ فرایندی هدف‌دار

اسلام برای تربیت فرزندان اهمیت زیادی قائل است و بر عادت دادن آنان به تبعیت از فرمان‌های الهی از سنین کودکی توصیه می‌کند. از مجموعه تعاریفی که برای تربیت آمده است، می‌توان دریافت که تربیت یعنی پرورش دادن، یعنی استعداد‌های درونی را که بالقوه در یکی شیء موجود است، به فعلیت درآوردن و پروردن، از این‌رو تربیت دینی فرایندی است هدف‌دار که در تلاش است رفتار فرزندان را دینی کند.

بچه‌ها را به

مجالس حسینی ببرید

از دیگر رفتارهای مؤثر والدین بر تربیت دینی فرزندان، شرکت در مراسم مذهبی است. بهترین زمان برای آموزش مذهبی به کودکان هنگام اعیاد، سوگواری‌ها و مناسبت‌های مذهبی است. در این اوقات، ذهن کودک آمادگی بیشتری برای دریافت مسائل مذهبی دارد. علاوه بر این، تلاوت قرآن در حضور فرزندان بعد از انجام فرایض دینی، نقش زیادی در گرایش مذهبی آن‌ها دارد. بچه‌هایتان را با خود به مجالس عزای سیدالشهدا (ع) ببرید که معنویت آن مجالس، فرزندان را جذب می‌کند؛ چراکه این محافل، محل تردد ملائکه است و بدون شک بر تربیت دینی آن‌ها مؤثر خواهد بود.

والدین بامکان‌های مذهبی مأنوس باشند

از جمله رفتارهای والدین که بر تربیت دینی فرزندان تأثیر می‌گذارد، انس آن‌ها با فضاها و فضاهای مذهبی و بسترسازی برای تجربه مفرح و متفاوت کودکان و نوجوانان در چنین مکان‌هایی است؛ کودکانی که خاطرات خوبی از حرم اهل بیت (ع) داشته باشند یا کودکانی نماز خواندنشان برای اولین بار، توجه و تشویق والدین و مربیانشان را به دنبال داشته باشد، راحت‌تر و با هزینه کمتری گرایش‌های مذهبی می‌یابند. از راه‌های پرورش احساسات مذهبی در کودکان، بردن فرزندان و متربیان به اماکن مذهبی همچون مساجد، هیئات و حرم اهل بیت (ع) و امام‌زادگان شریف است. این امر هم دارای آثار تکوینی و هم آثار وضعی برای فرزندان است.

اجبار و سخت‌گیری ممنوع!

در پرورش مذهبی، رعایت اعتدال یک اصل اساسی است. هرگز نباید تکلیف برای کودک سخت باشد. اگر کودک را با خود به مسجد می‌برید، نباید طول بپوشد. پرورش دینی و مذهبی کودکان باید بدون اجبار و تحمیل باشد. والدین باید مسائل دینی را غیرمستقیم به فرزند خود بگویند. همچنین برای اینکه فرزندان مذهبی بار بیابند، والدین باید وظایف دینی خود را صادقانه و جدی انجام دهند. رفت‌وآمد با خانواده‌های مذهبی هم در روحیات مذهبی کودکان مؤثر است.

پدر و مادر،

عامل خیر و نیکی باشند

به فرزندان‌تان پیام‌ورید که خدا را یاد کنند و این به معنی تسبیح دادن به دست فرزند نیست، بلکه باید بستر خانواده، بستر ذکر و یاد خدا باشد و یاد خداطوری در آن خانه قوی باشد که کسی جرئت گناه نداشته باشد. همچنین پدر و مادر ابتدا عامل به خیر و خوبی باشند. در خانه‌ای که پدر و مادر به واجبات، محرمات و حلال و حرام توجه نمی‌کنند یا به نماز اول وقت اهمیت نمی‌دهند، نباید انتظار داشته باشند که فرزندان‌شان، دینی تربیت شوند.

زمین خالی و آماده بذریاشی

حضرت امیرالمؤمنین علی (ع) درباره تربیت کودک به امام حسن (ع) می‌فرماید: «دل کودک چون زمینی خالی است که هر بذری در آن پاشیده شود، می‌پذیرد. پس من پیش از آنکه قلبت سخت و فکرت به امور دیگر مشغول شود، به ادب و تربیت تو مبادرت ورزیدم». این یعنی توجه پدر و مادر به رشد و تربیت دینی کودکان در خانواده، زمینه‌ساز تربیت دینی و توجه به فعالیت‌های دینی فرزندان در دوران نوجوانی و جوانی است و در این باره، آن‌ها نخستین معلم فرزند هستند و اگر خود آراسته و متعهد به اخلاق و تربیت دینی باشند، قطعاً تأثیر عمیقی بر فرزندان می‌گذارند.

دوره

سرنوشت‌ساز

رسول خدا (ص) دوره تربیت کودک را دو دوره پیش از تولد و پس از تولد می‌دانند؛ مرحله پیش از تولد، دربردارنده دوره‌های انتخاب همسر و آداب زناشویی و مراقبت‌های ایام بارداری و مقدمه و زمینه‌ساز و اساس تربیت کودک در بعد تولد است. از این روایشان به جوانان برای هر دوی این دوره‌ها توصیه فراوان کرده‌اند؛ چنان‌که می‌فرمایند: «بنگر که فرزندت را در کدام رحم قرار می‌دهی؛ چراکه [اصل و] ریشه تأثیرگذار است» (کنز العمال، ج ۱۶، ص ۲۹۶) و نیز تأکید می‌کنند: «[برای نطفه‌های خود بهترین رحم‌ها را برگزینید؛ چراکه زنان، فرزندان‌تان همانند برادران و خواهران خود به دنیا می‌آورند» (عوالی اللسانی، ج ۱، ص ۲۵۹).

روشنا

امام حسن (ع)،
الزَّائِبُ فِيهَا عِبْدٌ لِمَنْ يَمْلِكُهَا.

سنت خاندان رحمت پناه بی‌پناهان بودن

مادر عالم حسن عسکری (ع)، خانم سوسن

مادر امام حسن عسکری (ع) است. ایشان از زنان محدث و عالم زمان خود بودند و نامشان در کتب تاریخی بالقب «جده» نیز آمده است. «جده» پس از شهادت امام حسن عسکری (ع) به عنوان وصی ایشان در ظاهر نقش بسیار مهمی در برابر مدعیان دروغین امامت ایفا کردند. از امام عسکری (ع) خاطره نخستین روز آشنایی و زندگی پدر و مادرشان این‌طور روایت شده است: زمانی که سلیمان (سوسن) به محضر امام‌های (ع) رسید، امام حضرت (در ستایش و مدح او) فرمودند: «سلیمان، مسلوله

سبب شهرتش نشد، مقامی دارد، عظمتی دارد، جلالی دارد، شخصیتی دارد که... بعد از امام عسکری (ع) «مَفْرَعُ الشَّيْخِ» بود؛ یعنی ملجأ شیعه، این بزرگوار بود. قهراً در آن وقت - چون امام عسکری (ع) بیست و هشت ساله بوده‌اند که از دنیا رفته‌اند، علی‌القاعده مطابق سن امام‌های (ع) هم حساب بکنیم - زنی بین پنجاه و شصت بوده است. این قدر زن باجلالت و باکمالی بوده است که «شیعه» هر مشکلی برایش پیش می‌آمد، به این زن عرضه می‌داشت. امام‌های (ع) در ادامه چنین بشارت دادند: «به زودی خداوند (از نسل سوسن) حجت الهی بر خلق خود (مهدی موعود (ع)) را موهبت و عطا می‌کند. او زمین را از عدل و داد پر می‌کند. همان‌طور که از جور و ستم پر شده بود». شهید مطهری درباره شخصیت والای این بانوی اندیشمند می‌گوید: «... تنها «جده بودن»

شنیدنی

